MSS No. 137 Subject Language

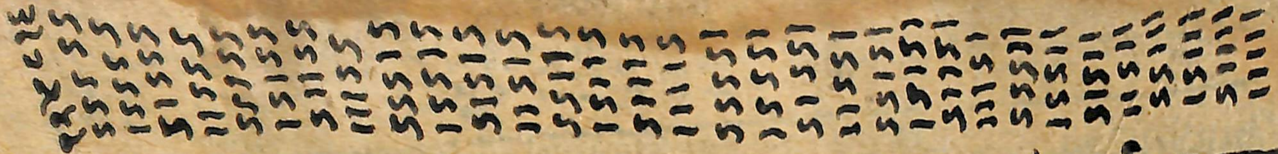
Name of MSS वृत्तरत्नावली

Author यशवन्त सिंह

Period — — Folios 009

Script Sanskrit Source Prithipal Singh

Missing Folios

वे॰ १ द्विगुणान्द्विगुणानेकान्वर्णानामुपरिन्यसेत् वर्णप्रस्तारसंख्यास्यादंत्याक
॥२॥ द्विगुणोन्मिता ॥१६॥ अथ श्रीछंदः श्रीस्यात् गश्चेत् ॥१७॥ अथ मधु द्वयमपिले
= घु मधु ॥१८॥ अथ ताली सर्वे चेद्दीर्घाः स्युः तालीति प्रोक्ता ॥१९॥ अथ तीर्णी चत्वारश्च
दीर्घा वर्णा तीर्णी नाम्नी वृत्तिः प्रोक्ता ॥२०॥ अथ कारिरं विधाय लं विधाय कारिनाम वृ
त्तमेहि ॥२१॥ अथ सती नगणगौ विनिहितौ यदि सती निगदिता ॥२२॥ अथ पाद्दरपंक्तिः बुधैः २
भगणगणद्वयसिद्धे चेद्भगणांते गद्वययोगः वृत्तिरिहोक्ता सौ पाद्दरपंक्तिः ॥२३॥ अथ शशिवदना गुणग
णविनिर्तैकुरु निर्जां चितेनयगणयोगात् शशिवदनास्यात् ॥२४॥ अथ सोमराजी यका
रद्वयेन प्रवृत्ताहि वृत्तिः भवेत्सोमराजी तथा शंखनारी ॥२५॥ अथ मदलेखा दीर्घे चे
पस्मात् त्प्रथमांते न मध्याल्लघुयुग्मं अंते स्याद्गुरु पुंसुन्मासा सा मदलेखा ॥२६॥ अथ मधुमती
सकलवसुमतीविदितहितमते नगणनगणगैः रचय मधुमतीं ॥२७॥ अथ विवि

१२४८१६३२
SSSSSS
ISSSSS
SISSSS
IISSSS
SSISSS
ISISSS
SIISSS
IIISSS
SSSISS
ISSISS
SISISS
IISISS
SSIISS
ISIISS
SIIISS
IIIISS
SSSSIS
ISSSIS
SISSIS
IISSIS
SSISIS
ISISIS

लघुर्नकारः २ मोमः श्रियं यो वृद्धदाति वह्निर्योग्नि रः निं सपवनो विदेशं तो व्योमं भं न्यं तपनो
जोर्कजे यो यशो भं इंदुर्भजगः स्वर्वनः ॥ दीर्घस्वरो विंदुयुतो विसर्गी संयुक्त पर्वश्च गुरुर्हि मात्रः
पादांतगामी तु गुरुः लघुर्वा वर्णो विकल्पेन गुरुर्निरुक्तः ॥८॥ गुरोर्विभिन्नो लघुरेकमात्रो ह्रस्वा
दिप्रवर्णोपि लघुर्विकल्पात् कचित्स विंदुः कचिद्धि विंदुरोकारयुक्तोपि लघुः कचित्स्या
त् ॥१०॥ उच्चार्यमाणो स्वरितप्रयत्नाद्द्वित्राश्च वर्णाः कोचिदेकभावं भजंति भाषास्वपि संस्कृते
स्मिन्नैव त्वहोतोनेहि गणो गुरुणो दोषो वर्णावत्तेविचार्य्यो ॥११॥ गो गुरुः लो लघुर्वाच्य वेद्धपने १२ द्वंद्वरूलघुवर्णान्या
त्रे प्रभवति खलु मात्रा वृत्तगणे तद्विचार ॥१२॥ सुर भव वाच्येन हि गणो दोषः जगुरिति के
चिन्न च प्रवर्त्तन्ये ॥१३॥ भुभं भभं यत्फलमिदं सुतो नपवर्गयुक्तो प्रथमगणे नतु ॥१४॥ घा
प्रस्तारे न लघुर्देयः प्रथमस्य गुरोरधः यथोपरि तथा शेषं दद्यात् ततो वामतो गुरुः १५

एतेन यतिपस्पांसाय   ऋजीनां कर्णानां रसप्रक्ता यतिर्यस्या सा ६

वृ. र. केषांमुद्वृत्तं ॥ ३३ ॥ अथ चंपकमाला ॥ अक्षरपंक्तिः स्याद्विगुणा चेद्दक्षरपंक्तेरक्षरपंक्त्या
३ घे पंचविरामः सा कथिता हि चंपकमाला वृत्तविशाला ॥ ३४ ॥ अथ सारवती ॥ चेद्भगण
त्रितयं क्रमतः स्याद्गुरुरंतगतो भ्रमतः श्रीयशवंतनृप प्रथिता सारवती कविभिः क
थिता ॥ ३५ ॥ अथ सुमतगतिः ॥ यदि दशमं गुरु विहितं विशिखमितं लघुकविहितं अमृत
तगतिः फणिकथिता दलयति कांत्यप वंदिता ॥ ३६ ॥ अथ हंसी स्याद्वेदैर्णौ मभन
गणतः पश्चाद्दीर्घौ विपुलफणितः हंसी ख्याता नाम्ना तिरयति तत्स्पर्धां केषां न जयति मु
तिः ॥ ३७ ॥ अथ मंदरी ॥ सगणौ जगणौ गुरुर्भवेद्विषमे चेद्भ्रणौ दशांद्वरे समभग लघु   सगण अभग
रू हरौ तरे समपादे यदि सुंदरी तदा ॥ ३८ ॥ अथेंद्रवज्रा ॥ आद्यद्वयं पंचमकं तृतीयं   ण अरगणा अ
एकादशवर्णैः चेदंत्यमंदीघमुपांत्यमंत्यं तदींद्रवज्रा भवसंख्यवर्णैः कांतनृप श्रीयशवंतसिंह ॥ ३९ ॥   ते समभरा ७ त
अथोपेंद्रवज्रा ॥ यदींद्रवज्राचरणाद्यवर्णा नरेंद्र सर्वे लघवो भवंति उपेंद्रतस्यामलकी   गुरुअग्रुरू अ
त र्तेषामुपेंद्रवज्राभिहिता तदानीं ॥ ४० ॥ अथोपजातिः ॥ उपेंद्रवज्राचरणेनपपन्न   लघुरूः ७
विषम

चेत् यदि वर्णैः मभनगणतः नाम मभनगणस्य पश्चाद्दीर्घः ५   कीदृशी हंसी विपुलफणितः पिंगलेन ख्याता ५   २

द्युन्माला ॥ दीर्घा यस्यामष्टौ वर्णा विश्रामः स्याद्वेदैर्वेदैः । गौडैर्देवैस्त्रैलोक्यानाथे श्रीका
वत्रिर्विद्युन्माला ॥१८॥ अथ प्रमाणिका ॥ लगा स्थिति निरंतरं प्रमाणिकाष्टकाक्षरा इयं
पदं नदीतनागपस्वरूपिणी हिता ॥२०॥ अथ चित्रपदा ॥ भद्वितयं द्विगयुक्तं पन्नगनाथनि
रुक्तं सज्जनचेतसि वृत्तं चित्रपदाभिधमेतत् ॥२१॥ अथ माणवकः ॥ यत्र पुरस्ताद्भगणः
स्यात्परतो नत्तगणः माणवकः सत्कथितं छंदसि लोकैर्विहितं ॥२२॥ अथ श्लोकः ॥
लो पंचमं गुरुकं षष्ठं सप्तमं तु समे लघुः पादे हि विषमे गश्चेत् श्लोकोनुष्टुप्कीर्तितः
५८ ॥२३॥ क्वचित्पादे तु विषमे पंचमाद्यास्त्रयो पिलाः ते क्वापि सर्वगाः श्लोके क्वचित्केवल
पंचमः ॥२४॥ अथ कमला ॥ द्विगुणनगणसहितः सगण इह हि विहितः फणिपति पस्मात् ४
मतिविमला द्वितिपभवति कमला ॥२५॥ अथ मणिबंधः ॥ आदितृतीयं पंचमकं षष्ठ
४ मेषां तु स्याद्गुरु चेत् इंद्रियवेदैश्छेदितं तं मणिबंधं प्राह फणी ॥२६॥ अथ रूपमाली
यत्रैको नागान्ना वर्णाः पत्रपुत्र सर्वे दीर्घाः सर्पेशेनोक्ते रूपामाली सा तत्रं तस्ये वयस्संज्ञेतः

कथंभूतंसतू२ चतुर्भिसगणैः१ धैवप्रकाशः वृद्धिप्रकाशः स्वतः क्षितृश्यासोवृद्धिप्रकाशः इतिस्वतः सिद्धवृद्धिप्रकाशः तेनप्रकाशन्ते शोभते इतिसः संबोधने हे६

वृ॰र॰ मितं।। भमिपते सगणौ रिहवेदं गुरोः सुमते भमतोटकवृत्तमिदं विहितं तन्न ते तिमुदं हृद

।।६।। ये निहितं।। ५१।। अथ प्रमिताक्षरा।। सगणाद्यदीह जगणो निहितः सगणस्ततोऽपि

सगणो विहितः यशवंतेभपकविभिः कथिता प्रमिताक्षरेति जगति प्रथिता।। ५२।।

अथ स्रग्विणी।। राः यदा स्युश्चतुः संख्यका भूपते प्राह तां स्रग्विणीं नाममतः सन्मते धिरव्याता१

यां समाकर्ण्य कर्णद्वये कस्य वा नो रसो याति पीयूषसारस्य वा।। ५३।। अथ भुजंगप्र

यातम्।। यशः स्वरकैः रसं प्रदिता शस्वतः सिद्धवृद्धिप्रकाशप्रकाश यकारैश्चतुर्भि

भुजंगप्रयातं किमाकर्ण्य कर्णैः सुखं न यातं।। ५४।। अथ वंशस्थः।। पुरो जकारः प्र॰

परतस्ततो सगुरुको गणो जकारो रगणस्ततः परम् निवेशितश्चेद्यशवंतभूपते ब्रुवी न॰

ति वंशस्थमदस्तदा फणी।। ५५।। अथ इन्द्रवंशा वंशस्थवत्तेपादि सर्वमत्त रदीघ

१५ तैकविताववताकारकैः गौडावनीनाथकुलप्रकाश स्यादिंद्रवंशेत्यभि क॰

धानतस्तदा।। ५६।। अथान्या उपजातिः वंशस्थवत्तेन यदि व्यवस्थया विनेंद्रवंशा ।।६।।

चरणोनिवेश्यते तदा यदा स्यादुपजातिरुच्यते कीर्तिप्रतापार्जनशील लीलया।। ५७।।

यशः स्वरः इतियशोपरः सर्ववर्णकरैनरैः तस्मिन्नाश्रिताः दरः धेनसः हे६

नर्दितः मर्दितकुपाणोः खड्गो येन स हे प — स्वांत रे अन्वयः न मृता स्याग्वत योवृत ते शील हे स्वांत रानयत योवृत शील ४॥ न

वे ४

श्वेंदिंद्रवज्राचरणेषु युक्ताः स्वछंदविन्यासवशेन वृत्तं तदा कमौ घे रूपजातिसंज्ञां ॥४२॥
अथ रथोद्धता ॥ रान्नरौ यदि गणौ न संज्ञकौ रस्ततो लघुगुरू निवेशितौ गौडवंशतिल
क प्रकाशितां तां तदा कविकुलै रथोद्धता ॥४५॥ अथ स्वागता ॥ रो गणौ यदि नगणो भ
संगरः संग्रामः स एव रंगम ही ह्यभमितस्पाय — गणौ यदि गुरू विनिहितौ यदि स्यात् स्वागतेति यदुवंशनरेश स्वांते रानयत योवृत शील
४६। अथ दोधकवृत्तम् संगररंगमहीविदितपालीम् ईड्स नर्दितमर्दितकुपाले वेदगण
त्रितयं गुरुयुग्मं दोधकवृत्तमुदीरितमन्यैः ॥४७॥ अथ शालिनी ॥ दीर्घा वर्णाः पंचव
र्णास्त्वरी यावंत्यौ पांत्यौ चेद्यतिर्वेदशैलैः गोऽद्य त्वत्पापते वंशो हंसे शोक्ताः वृत्तिः शा
लिनी नाम धेया ॥४८॥ अथ हरिणप्लुता ॥ विषमे सगणत्रितयं लगौ यदि समे नग
रगण — णौ भगणौ च रः यदुवंशमहीश नदोदितां कविकुलैरमलां हरिणप्लुतां ॥४९॥
अथ द्रुतविलंबितम् ॥ नगणतो भगणौ रगणस्ततो यदि भवेद्यदुवंशमहीपते द्रुतविलं
तमेतदुदीरितं कविवरै रभितो विहितं हितं ॥५०॥ अथ तोटकवृत्तं ॥ स्वयशोधिकशो

वृ. र.

अष्टसप्तभिः विरामो यस्यां सा वसुविश्वविरामा रः वितरणं दाने च रणलीलाचमत्कृष्टीलक्षते वितरणलीलाग्रकृष्टीलाः तेषु
वलंवं यस्य अत्र त्वचित्तावलंवस्य सः ते ॥ ६३ ॥ ॥मममममम॥ =॥

॥ ५ ॥ मौ मालिनी चित्तकामा वितरण रणलीलाग्रकृष्टीलावलंवं वितर निभृतमस्यां मां त्वचि-
त्तावलंवं ॥ ६३ ॥ अथ भ्रमरावलिः ॥ यशसा जितशारदशीतमयूखरुचे यशवंतनरेश वि-
पंचदशाक्षरे पादे शेषविलासरुचे सगणैरिह पंचभिरंचितपाद हिताफणिनागगुणेन भ्रमरावलिरि-
त्युदिता ॥ ६४ ॥ अथ चामरः ॥ आदितो गुरुः पुनर्लघुर्निवेश्यतां तथा स्याद् दशान्तरे शरा-
प्रतापतापेन निर्जितः प्रभाकरस्य सूर्यस्य प्रकाशो येन सः तस्य संवोधने प्रतापतापनिर्जितः प्रभाकरप्रकाशहे ॥ धिकैः तगोगुर्यथा गोउवंशहंससंश्रयेतां तदादराहितं चामराभिधं च सामराक्षरैः प्र- देवाक्षरैः ५
शंसितं ॥ ६५ ॥ अथ नराजः ॥ भुजंगराजभाषितं प्रकीर्णशास्त्रसागरे लघुर्गुरुर्निरंतरे स-
तीह षोडशाक्षरे प्रतापतापनिर्जितप्रभाकरप्रकाशहे प्रवृत्तवृत्तराजकं नराजमेव र-
म्यहे ॥ अथ पृथ्वी ॥ गणा जसजसा य यो लगणयोगिनो यो लगौ विचार्य्य विनिवेशि-
तौ यदि तदा हि पृथ्वी भवेत् अहो विरतिरष्टभिर्नवभिरत्र विज्ञायतां नरेश यशवंततेह
हे शार्दे नखिना विस्याल्केचिदं ते पि हे भवेत् यशाद्यामपृथ्विद त्वं रामहे त्वा... जास्य हृदत्यत्र अंत हेपादः ५ ॥ हृदि मदे समाधीयतां ॥ ६७ ॥ अथ हरिणी ॥ नगणसगणौ विन्यस्तौ चेत्ततो मरसा-
लगौ विरतिरुदिता षड्भिर्वेदैर्नगैरिह सन्मते नृपकुलमणे लोकालोकांतरोदितकी- ॥ ५ ॥

प्रकीर्णशास्त्रसागरे भुजंगराजपिंगलेन भाषितं कथितं ६ प्रवृत्ताश्चते वृत्ताः तेषु राजकं राज्यपदवीयुक्तं वचनं
...यहे ॥ ५ ॥

रू ५

अथ कुसुमविचित्रा ॥ द्विगणयदा वे कुशिवदनां स्यात्कुसुमविचित्रा भवति तदैं यमर
रसरसैर्वर्णैर्यतिरुदितास्यां निजहृदि भमीदयितनयैतां ॥१५॥ अथ पुष्पिताग्रा ॥
नगणयुगमथो रयौ गयोगश्चे विषमपदे वसुधापते निविष्टो नगणजगणयुग्मतो
नदमवति ४ गणौ रः समचरणे नगुरौ हि पुष्पिताग्रा ॥१६॥ अथ प्रभावती एते क्रमान्नभसजसंज्ञ
का गणा गश्चांततो यदि निहितो महीपते वेदैर्ग्रहैर्भवति यतिश्च शोभना नागाधिपो व
दति तत्प्रभावती ॥१७॥ अथ प्रहर्षिणी ॥ यत्र स्युर्मनजरसंज्ञका गणा गो विश्रामस्त्रि
पिंगलः ४ भिर्यदि दिग्भिर्निर्दिष्टैस्तैश्च वर्णैः भोगींद्रः कथयति सप्रहर्षिणी तां जानीहि क्षितिपमणे य
द्यार्थनाम्नीं ॥१८॥ अथ वसंततिलका ॥ यत्र क्रमान्नभगणौ जगणद्वयं च दीर्घद्वयं च
यशवंत नरेश जाने सैव वसंततिलका तिलकायमाना ॥ तेष्ववर्तत इति प्रथिता ज
गत्यां ॥१९॥ अथ मालिनी ॥ नयुगं मध्यमकारो येन गणौ यकारो वसुशिखरिविरा

संगरः संग्रामः स एव रंगमहीमल्लम्भमि तस्यां वदिनर्त्तितानंमा उत्त्वतः तेरंगाये नसः तस्य सेवोधने है वंशौ उतै सद्दृति २

विगतातंशंकाय स्याः सिकाप्तात् विशंका (चत्वारः वर्णाः ४) एतान्दृश्या गतिर्यस्य सः तस्य संबोधने हे २

अतिशयेन संततानां निरंतरदानेदति श्रीतिर्यस्य सः संबोधने हे संततदानं ३ श्री

अयेइति कोमलामंत्रणे २

संगर ॥ हे रंग महीपति नर्त्तितेग ॥ हे ॥ तेनगु

विश्रामोर्विभिन्नैर्गैर्लडुदितं शार्दूलविक्रीडितं ॥१२॥ अथ सोमा भागणो यत्स्यास्त्रग्न्य

ननततगणा दीर्घयुग्मं पुरस्तात्स्युद्दत्तं यद्वै तौ कथयति भुजगस्त्राभुतोनाभिधानां त्रि

येवं श्रोतं संद्वितिदयितं क्रपाराम वंशौ कहं सप्तकै विश्रामं सप्तमुनिमुनिभिस्तत्र

जानीहि न्नते ॥१३॥ अथ स्रग्धरा ॥ वेदाल्यैर्यत्र दीर्घा लघुरलघुयुगं षट् च स्याद्गुरूद्वा

वेकोरू स्याद्गुरूर्द्वौ लघुरलघुयुगं सप्तभिस्त्रिर्यतिश्चेत् कीर्त्ति ज्योत्स्ना चकोरीकृत

निखिलजनोद्गीयमानप्रतापप्रोद्यदग्निज्वालजालाकुलितरिपुकुलं स्रग्धरा स्या

तदानीं ॥१४॥ अथ सवैयांतर्गता मदिरा ॥ आदिगुरूः सगणा मनिभिर्गणिता विहि

ता यदि सप्तमनेस्मामदिरेति तदा कथिता यशवंतयशोंकितभूमिपते चेतस्सिधा

रय मोदकृते तदिदानीमिति संततदानरते संगररंगमहीपति नर्त्तितमेंगतरंगविशे

कगते ॥१५॥ अथ सवैयांतर्गता मालती ॥ आदिगुरूः पुनरंतगुरूः यदि चांतरगाः

सगणाश्च भिमानामालतिका कथिता उयिता विलसन्मतिभिः कृतिभिः कृतयां ६

यशासाश्रकिता चिह्निता कृताः भूपतयो ॥ विलसन्मतिभिः प्रकषेः कृतिभिः कवैः कृतं पौर्वं पानंयस्याः साकृतपानार येनसः हे यशोंकितभूमिपते ॥१५॥

कीर्तिभिर्विलसिततनो पृथ्वीवार्य्यादिनां हरणीति सा ॥१८॥ अथ शिखरिणी ॥ लघुः
प्रथमो वर्णस्तदनु गुरवः पंच लघवः ततः दीर्घं वर्णत्रयमथ लघू तेन गुरू रस्यो रसैः रुद्रैश्छेदो
द्वितिपथश्रावंतप्रसरितो विरामो यत्रैतो भजगगदितां तां शिखरिणी ॥१९॥ अ
थ मंदाक्रांता ॥ चत्वारश्चेत् प्रथमगुरवः पंच ह्रस्वा गुरू द्वौ ह्रस्वौ दीर्घौ लघुरथ परौ रुद्रौ
गोष्ठवंशोद्भवतं सः श्रवणाः हेप्र
द्वे वेदर्तौ च यतिरसविश्रामस्य अश्रुतिरसत्यैरौ हृतमेतन्मणींद्रे मंदाक्रांतां कथयति तदानंद
संदोहदोहां ॥२०॥ अथ विचित्रलेखा ॥ चत्वारश्चेत्प्रथममलघवः स्तात्ततः षट् च
आनंदस्य संदोहः समूहः तस्य दोहा सा तां ॥२०॥
ह्रस्वाः दीर्घौ वर्णौ च लघुर्लघु ह्रस्व एको गुरू द्वौ विश्रामोत्र श्रुतिमुनिमुनिभिश्चे
त्रूपा रामवंशोहंसगाधः प्रथयति भजनं चित्रलेखां तदानीं ॥२१॥ अथ शार्दूल
विक्रीडितं ॥ कोदंडध्वनिखंडितारिपृतनानासर्वातिगर्वं प्रभो गोष्ठश्रीयशसावृतं त्रिसं हे
हत्तिनदामिकर्णयाकर्णय यत्र स्युर्मसजा गणाः सतगणौ नाद्योगणौ तेगुरु

कोदंडस्य धनुषः ध्वनि इति कोदंडध्वनिः तेन खंडिताः अरीणां पृतनायाः सेनायाः सर्वातिगर्वो
येन सः तस्य संबोधने हे कोदंडध्वनिखंडितारिपृतनासर्वातिगर्व ॥२॥ ॥

जितः दुर्नयो येन सः हे २ अतिमदो द्धतानां गर्वं हरति मदोद्धतगर्वहरः संबोधने हे २

७२ परिवादिकंभमपि पवते यशवंतं त्वमानय मानय कृतमदो तिमदोद्धतगर्वहरं स्मर कं मतः
॥७२॥ अथ दुर्मिलका ॥ वसुभिः सरसैः परपादि गिमं कंदी २ तस्य घनिका विहिता हि
पदानगण्यैकमभिवितसच्चरणां जितदुर्नय दुर्मिलके तितदा कणभक्कुलमंगल
पिंगलनामकनाम वराप्रथितां सवदा यशवंत नराधिप गौडकुलोज्ज्वलतां मवधे
हि हृदि हि सदा ॥८०॥ अथ तन्वी ॥ पत्रभवे पुर्भं तनसभगणां बीरघुरंधर सुरसविली
नां तेन भनभाद्यैः कविगणितगणैर् गौडकुलोज्ज्वल पनरवहीनाः वाणमुनीनैर्भ
वति शुभमते मनुजवरं जितविरतिं रघीनां सानतु तन्वी फलिमणिभणिता हे यशवंत
नववरधुरीणां ॥८१॥ अथ सवैयांत गीता कमला ॥ वसुभिः प्रमिताः सगणाः विहि
ताः पुनरेकमितो विहितो गुरु रंते पदि सत्कवयो विलसन्मतयो भिधयंति कमलेति
तदा कलयं ते विदधत्स्वनपांड्मणीतया रसनोपरि खेलनया कुतकं ते यशवंत देश
विकाशियशोधिकशोभिसां विदधातु मुदं ते ॥८२॥ अथ भुजंगविजृंभित ॥ ॥

कथयंते साकमला २ कुतकं कवयः २

अशेषाश्च ते विशेषगुणास्तैरधिकं शोभते इति सः सं
बोधने हे अशेषविशेषगुणाधिकशोभन ॥ ९ ॥

युधि संग्रामे विक्रमतः उद्धतो वैरिधराधिप
नां राज्ञां केशा येन सः संबोधने हे ॥ १० ॥

सामाः मधुराः ।
यशाः यस्यासार

नागौठकुलैकधुरंधरदीनं याकरंसत्कविभिः कृतगानाश्रीयशवंतनरेशानिश्च
मयशामपदांनवदानविधाना ॥ ९ ॥ अथ यशवैयांतगता चित्रपदा । लक्षणपदांभ
गणाः परतो गुरुरंतगतो लघुकोऽजितदेशा चित्रपदैर्जितदायुधि विक्रमतो ध
तवैरिधराधिपकेशासाकपितोधिकमंगलपिंगलनागवरेण दयाभिनिवेशागौ
ठकुलोज्वलधारपधारपवेतसिहे यशवंतनरेशा ॥ १० ॥ अथ यशवैयांतर्गतामल्लि
का ॥ अशेषविशेषगुणाधिशोभनं शोभनं पुरुविसृष्टगतेविधेहि विवेकं निधेहि
पुरो जगणानिधेहि सप्रलगौ समतेविशोभिं यशोभिरूपेतं तनयैतिविनिर्मितमल्लि
कयैशरतेनिधेहि निधेहि मंदहृदयेसदयेयशवंतधराधिपते ॥ ११ ॥ अथ यशवै
यांतगतामाधविका ॥ भवंति पुरो जगणा यदि सप्ततः तोयगणो हितदाकवयंतः प्र
कामममतीव मदेन नुमाधविकामिति तां कवयंत्यतिसंततः तुषारधरराजसुतापरि

यशोभिरूपेतः युक्तः ४

तुषारधराधराः पर्वताः तेषां राजा हिमालयः तस्य सुता पार्वती तस्याः पतिः श्रीशिवः ...

कृतपंतः ।

धरा ॥

दयासहिते

क६

मंगलपिंगलेन भणितं कथितः यो गणितः कलानां यमकः तेन यमकेन सन्नद्धा युक्ता ४॥ एकादश यस्यां सा एकादश विरति ॥ ४

विश्वरसनासस्य क्रीडासनस्य दोला द्रव्य

द्वेसरसंपुण्णमाद्धुमंपीदिन्ने पस्यांउपगीतिप्पशवंतद्विहितिनापकसोदितांकविभिः

८२॥ अथ दोहा॥ दसवेदत्रिकमितकलाविषमपदेयस्तमेहितरमात्रादलविरगं ति

लघुदेतांस्त्वविधेहि॥ ८०॥ अथ रोला॥ छिगुणितनरविमितकलितकलाभिर्ललित संख्या २

निवद्धा मंगलपिंगलभणितगणितकलयमकसनद्धा एकादशकलविरतिविरति विदित गति ५

दिह रोलां यशसा एरितविश्वविश्वरसनासनदोला॥८१॥ अथ षट्पदं॥ गौडकुलो

त्खेलललितदलितवरवीरधुरंधर सर्वजगज्जनगीतभीतिहरं धरणिपुरंदर रोला

मोदौ वितर वितरं रणपुतापकर अथ विंशतिकलककलकदलमानयनपवर

तेऔदौ तिथिकलविरतिमय जय संजितसज्जनदमएणयशवंत रचय षट्पदहृदय

षट्पदमतिदुर्जनदमन॥८२॥ अथ कुंडलिया॥ दोहावेदितवेदपदविदितपदद्धय

मेवंश्रीयशवंत यशोदितत संततनतवंदितदेवं संततनतवंदितदेवदेवगणगणितगुणन

संततं निरंतरं वंदिताः देवाः ब्रह्मादयः येन तादृशा श्रुते देवगणगणगुणो शनयः नम्रता इति गुण

संततं निरंतरं वंदिताः देवाः येन सः संबोधने हे १ नयः सो कथितः गणानां यो यस्य सः संबोधने हे संततनतवंदितदेवदेवगणगणितगुणनयः १

१ २ ३ ५ ८ १३
षण्णां मात्राणां त्रयोदश ॥

१ २ ३ ५ ८ १३ २१
सप्तानां मात्राणां एकविंशति प्रस्तारः

१ २ ३ ५ ८ १३ २१ ३४
अष्टानां मात्राणां प्रस्तारोयं

१ २ ३ ५ ८ १३ २१ ३४ ५५
नवानां मात्राणां प्रस्तारोयं ॥

१ २ ३ ५ ८ १३ मदं छंदघादौ वेत्तदत्तं तगणं मं यनगणंरसास्वगणान्वितं ह्रस्वं चैकं दीर्घाचै
SSS वं विरतिरिह वसुहरैर्नभैर्नरेशांत दोदितं छंदोविद्याचार्येणैतत्सुमतिभुजगकुल
IISS पतिनाभुजंगविजृंभितं गौउद्दामाभं द्रोणतं संस्कृतिपथमुपनमयशांसाजितोतु
ISIS पतेहितं ॥ इति वर्णवृत्तानि अथ मात्रावृत्तानि रस ६ शर ५ वेद ४ त्रि ३ पम २ क
SIIS लाभिः ट ठ ड ढ णाख्याद्धितिपगणाः स्युः ८४ मात्राप्रस्तारकरणे लघुरधो गुरोरे
IIIIS धः पर्यायपरितश्चैवाधोदद्देवामेगुरुर्लघुः ॥८५॥ पूर्वयुग्मसमानैकांत्यां स्युः क्रम
ISSI तोन्यसेत् मात्राप्रस्तारसंख्यास्यादिति मौकेनसंमिता ॥८६॥ तत्राद्यौ गाथापादे
SISI द्वादशविषमे मात्रास्त्र्यष्टादश द्वितीये हि पंचदशा चेत्तुरीये कथिता गाथा पातं पैर्वा
IIISI यैः ॥८७॥ अथ गीतिः आर्याप्रथमार्द्धसमं द्वितीयमपि चार्द्धमीरितं यस्याः सा गीतिः
SSII फणिपतिनानिर्मलमतिना निवेदितानूनं ॥८८॥ अथ उपगीतिः ॥ आर्यापरा
IISII
ISIII
SIIII
IIIIII

१ २ ३ ५ ८ १३ ॥॥॥॥॥

१ २ ३ ४ ५ १३ २१ ३४ ५५ ८९ १४४
एकादशानां मात्राणां प्रस्तारोयं ॥

१ २ ३ ५ ८ १३ २१ ३४ ५५ ८९
दशानां मात्राणां प्रस्तारोयं ॥

दानेन संतोषिताः शोभासंपन्नाः विद्वन्मतयो येन सः संबोधने सः ४ तेलसन्नूपशोधने द[illegible]

श्रुतवृद्धाचार्यान् एकवुद्धिरिति श्रुतवुद्धैकवुद्धिपन्न[illegible] धीमास्य श्रुतवुद्धैकवुद्धिरिति तस्याः प्रकार[illegible]

गायकानाः सतां मानं हि सः ॥ २६ ॥ अथ चंद्र[illegible] प्रयातः ॥ नगानां नगानाः परं नाग

णाः सप्तवेदं[illegible] प्रयातानाभिधः प्रचितिकं[illegible] तिजायते रोगणो[illegible]ते

[illegible]कैकशास्त्र[illegible]नोविधः न पवरयश[illegible]संतापिता राजचितांतरो[illegible]

कीर्त्तिप्रतापोन्नते प्रवलवलपते मृदंधारयानेन दानसंतोषिताशेषविद्वन्मते ॥ २७ ॥

अथ मत्तमातंगः ॥ आदितो नागणाः [illegible] दत्ताः सदैः मत्तमातंगनामा महादंड

कः संमतः स्वांतरे [illegible] चेतो विधेहि प्रभो भारती रीतिविश्राम[illegible] सर्व

यतः विस्फुरत्संगरप्रांगणेनागराजालिचीत्कारधाराकुले सावधानो यथापन्नगा

धीश श्रुतवुद्धैकवुद्धिप्रकाशप्रवल[illegible] पिनित्यं तथा २८ ॥ अथ [illegible]

[illegible] प्रतापतापतापितप्रतीपभूपते शरत्निशानिशाकरप्रभालसद्यशोधन स्व

दानवारिधारयाद रिद्रतानलज्वलद्द्विजे लितापहारक स्वभाव शोभनः भुजंगमे

गलो[illegible] प्रसंगसंगते समांतरे निवेदितो विधायकः कविप्रियः क्रमाल्लघोगुरो[illegible]

॥ नागानां गजानां राजानः तेषामालयः पंक्तयः तेषां चीत्कारधारया ऽऽकुले व्याकुले यः ॥ कीदृशः मत्तनागशेखरः स्वभावे शोभन इति ॥

[illegible] धारा तया दरिद्रतानलेन दा[illegible] आलयः तेषां तापस्य हारकः इति हे २

ए हितपमदं संबोधने हे हे रूप प्रतिपाद्यनः वेरति रिति प्रतिविरति तस्मात् त्वं यति धो हि जानीहि त्वं रोलां दोलां
दशोवसुमनुमात्राक्रमभवतीनां पात्रायस्यांसाय अदौ अथ स्थापय॥१॥

पं पतिं मंति विरते रे हि धो हि रोलां दोलां मु कुंउलसमसमपमके यमक सं कोमल
वकृतोहां कुंउलिकां सा भवति भवति कुंउलसरवदेला॥८६॥ अथ चौपैया॥ तन्निस्ता
नंदछंदो मंदजनपति जनहृदिनंद्य फणिपतिनासाली तं बुधगणगणितं त्रिंशत्मा
त्रावंछं चौपैयानामु प्रणितहितकामधुवंमति शायमभिरामं दशावसुरं विमात्रावि
रतिविधात्रां विनिहि विहितविरामं॥८७॥ त्रिभंगी॥ दशावसुमनुमात्राश्रमतिया
त्रां मंबुधिपात्रां विहितरतिः प्रकटयति त्रिभंगीमंनिशायमंगीकृतसरवसंगीभुज
गपतिः अंतेगुरुयुक्तों जगणविमुक्तों रगणैरुक्तों विमलमतिः श्रीकविपशावंतं त्वं
विजमतः केलयमदंतर्विहितगतिः॥८८॥ इति मात्रावृत्तानि अथ दंडकाः तत्रा
दौ सर्वतोभद्रः नगणयुगलमथो सप्तरंस्यांपकारो भिधानां गणानां क्रमेनूदविन्नधा
नां भवति सर्वदैसिकवीनां महानंदसंदोहदोहप्रदा सर्वतोभद्रनामांसमष्पनपयशावं
नदितिती ... तनरेवं विलासोलसङ्ग्रं उवंशावतंसत्वमसियदिहकवित्वाधिकस्यादमं

समायो२ अंतःकरसो४ कीदृशाकृतानांतः ... स्वसः५ समहृ२

दशा९ वसु८ दवि११ मात्रा भिर्विरतिर्यस्मिन्नुततं४

अथ

विपक्षाः शत्रवः तेषां पक्षाः तेषां लक्षाः खंडिता ... वीरपृथ्वीप्रभावस्तेन भावितामहामतिर्यस्य सः हे ॥३॥
अतेविपक्षपक्षलक्षाणां लक्षिताः आनतयोः सिंधांबुशेखरस्यापि चंद्रस्यापि प्रियः ॥१॥
पक्षस्य सः संबोधने हे ॥२॥

मधेच्छयानिवेशितेभवेदनंगशेखरः सुधांशुशेखरप्रियः ॥२२॥ अथ कवित्वकामः

खंडितभरतखंडदंडदंडितप्रचंडदंडखंडितविपक्षपक्षलक्षलक्षितानतेंपारावारपा

रयानयशोराजिराजमान दानमानसावधानमानसमहीपते गौडवंशाहंसाधीर

धीरयशवंतवीरवीरपृथ्वीप्रभावभावितमहामते लब्धभागनागनागमागनगज

विरामधामककवित्वकाम॰ नामको विराजते ॥१॥ द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधि

प्रौढप्रबुद्धिः कृतो भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवो भक्तकविः नानाशास्त्रवि

दात्मज चिरंजीवेन दत्तामुदे गौडश्रीयशवंतसिंहनृपते श्रीवृत्तरत्नावली॥१॥

इति श्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतवृत्तरत्नावलीसमाप्ता शुभमस्तु ॥ = ॥ श्रीसूर्याय न

मः ॥ रामरामराम...

नागश्च नागश्च नागश्च नागश्च ते तेभ्यो ॥ संवत १८२७ मासे श्रावणे शुक्लपक्षे तिथि ७ ॥
जातः विरामः तस्य धामकः एतादृश ॥ ॥
असौ कवित्वकामनामकः विराजते शोभते य ॥

पारावारस्य समुद्रस्य पारं यानाय यशो राजिर्यस्य स तेन
राजते इति पारावारपारयानयशोराजिराजः तेन मान
यस्य संबोधने हे ॥२॥